

COMELLAS, José Luis; MARTÍNEZ GALLEGO, Francesc; ORTUZAR, Trinidad; POVEDA, Ángel Ramón; RUEDA, Germán (ed.). *Los generales de Isabel II*. Madrid: Ediciones 19, 2016. 418 pàgs. [16 x 16].

Sota el títol de *Los generales de Isabel II*, els seus autors no pretenen fer un repàs biogràfic als més de 2.000 generals que van tenir aquest rang al llarg del regnat d'Isabel II, entre 1833 i 1868. El propòsit del llibre és centrar-se en les biografies de quatre d'ells, que van exercir càrrecs polítics de la màxima responsabilitat. Es tracta de Baldomero Espartero, Ramón María Narváez, Leopoldo O'Donnell i Francisco Serrano. Tots ells van arribar a ostentar el càrrec de President del Consell de Ministres, si bé el General Serrano ho va ostentar després de la Revolució de 1868 i amb Isabel II ja a l'exili.

Parlar dels generals més importants de l'època d'Isabel II és parlar d'una part de les elits (en aquest cas els alts comandaments militars) d'origen noble o ennoblides gràcies a la pròpia reina, i sobredimensionades per a les característiques de l'exèrcit espanyol: un exèrcit que en temps de pau comptava amb uns 50.000 professionals (d'un total 150.000 efectius), dels quals la meitat eren caps o oficials. A això cal afegir la seva especial incidència en els assumptes polítics, una incidència que anava més enllà del seu pes quantitatiu en els gabinets ministerials (el 22% dels ministres d'Isabel II van ser militars). Aquí cal assenyalar també el seu pes qualitatiu: 29 dels 55 gabinets ministerials isabelins van estar presidits per un general.

El llibre, després d'una introducció sobre els generals i la política en l'època d'Isabel II, ens ofereix, abans de repassar les biografies dels quatre militars esmentats, un capítol amb les imatges contemporànies dels generals biografiats. Imatges procedents de retrats, dibuixos i fotografies, que van ser els mitjans que va tenir l'opinió pública del seu temps per identificar-los visualment. A continuació l'obra dedica un capítol a cadascun dels generals i es tanca amb un darrer capítol on, de forma esquemàtica, es comparen diferents aspectes dels biografiats, com la cronologia, els seus orígens familiars, el patrimoni i els títols acumulats, les seves tendències i activitats polítiques, i diverses vicissituds com les detencions, exilis o desterraments patits.

IHE
(Secretaria de la revista)

Traducción de la reseña anterior:

Bajo el título de *Los generales de Isabel II*, sus autores no pretenden hacer un repaso biográfico a los más de 2.000 generales que tuvieron ese rango a lo largo del reinado de Isabel II, entre 1833 y 1868. El propósito del libro es centrarse en las biografías de cuatro de ellos, que desempeñaron cargos políticos de la máxima responsabilidad. Se trata de Baldomero Espartero, Ramón María Narváez, Leopoldo O'Donnell y Francisco Serrano. Todos ellos llegaron a ostentar el cargo de Presidente del Consejo de Ministros, si bien el General Serrano lo ostentó tras la Revolución de 1868 y con Isabel II ya en el exilio.

Hablar de los generales más importantes de la época de Isabel II es hablar de una parte de las élites (en este caso los altos mandos militares) de origen noble o ennoblecidas gracias a la propia reina, y sobredimensionadas para las características del ejército español: un ejército que en tiempos de paz contaban con unos 50.000 profesionales (de un total 150.000 efectivos), de los cuales la mitad eran jefes u oficiales. A esto cabe añadir su especial incidencia en los asuntos políticos, una incidencia que iba más allá de su peso cuantitativo en los gabinetes ministeriales (el 22% de los ministros de Isabel II fueron militares). Aquí cabe señalar también su peso cualitativo: 29 de los 55 gabinetes ministeriales isabelinos estuvieron presididos por un general.

El libro, tras una introducción sobre los generales y la política en la época de Isabel II, nos ofrece, antes de repasar las biografías de los cuatro militares mencionados, un capítulo con las imágenes contemporáneas de los generales biografiados. Imágenes procedentes de retratos, dibujos y fotografías, que fueron los medios que tuvo la opinión pública de su tiempo para identificarlos visualmente. A continuación la obra dedica un capítulo a cada uno de los generales y se cierra con último capítulo donde, de forma esquemática, se comparan diferentes aspectos de los biografiados, como la cronología, sus orígenes familiares, el patrimonio y los títulos acumulados, sus tendencias y actividades políticas, y diversas vicisitudes como las detenciones, exilios o destierros sufridos.

IHE
(Secretaría de la revista)